

Mit is csináljon nyáron a gyerek?

Félnapos nyári táborok és családi programok

Somogyi-Rohonczy Zsófia, Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum

Absztrakt

A nyári szünet alatt nagy fejtörést jelent a szülők számára, hogy milyen elfoglaltságot biztosítsanak a gyerekek számára. Az igazán keresett nyári táborokra már korán felfognak a helyek és sok esetben a szervezés, a hirtelen jött változások miatt sem könnyű előre elköteleződni a programok mellett. Az idei nyári kínálatból három olyan szervezővel beszélgettünk, akik félnapos vagy akár a család által önállóan is véghezvihető programokat ajánlanak. A szakemberekkel a rövid időtartam előnyeiről és hátrányairól, pedagógiai háttéréről, valamint az általuk alkalmazott megközelítések iskolai használhatóságáról is kérdeztük.

Pszichodráma tábor a Piros kakaó csoporttal

Jogosan merülhet fel a kérdés, hogy milyen eredményeket lehet elérni a gyerekpszichodráma módszerével fél nap alatt. Természetesen a Piros kakaó csoport tagjai sem ígérnek, hogy a táboraikban olyan fejlődés érhető el, mint az egész évben folyó csoportfoglalkozásaikon.

Az egymást követő öt nap megvalósuló, félnapos programot ajánló tábor elsődleges célja, hogy a gyerekek megismerkedjenek a pszichodráma módszerével és így a család közös döntést tudjon hozni arról, hogy a későbbiekben is szeretnék-e a csoportfolyamatra járni. A nyári tábor foglalkozásai arra is alkalmasak, hogy segítenek megtalálni a gyerekek számára leginkább való és hatékony módszert és utat. A tábor vezetői rendkívüli

A Piros kakaó csoport (<http://piroskaka.hu>) pszichológusok, klinikai szakpszichológusok, szociális munkások, pedagógusok és drámapedagógusok szakmai közösségeként működik, közös értékrendjük és gondolkodásmódjuk köti össze a tagokat. A Piros Kakaó egy szakmai közösség, amelynek tagjai heti rendszerességű csoportokat, workshopokat, nyári táborokat tartanak 5-17 éves gyerekek számára. Tartanak mozis, meseíró, nyomozós és meseterápiás tábort is. Cikkünkben a Kende Hanna által Magyarországon meghonosított gyermekpszichodráma módszerével tartott félnapos táboraikról lesz szó. Kende Hanna gyermekpszichodráma egyesület (gyermekpszichodrama.hu).

módon figyelnek a biztonságos tér megteremtésére. A heti rendszerességű terápiás folyamattal ellentétben a tábor nem megy terápiás mélységekig, mert ez nem lenne felelősségteljes, hiszen a tábor csak 5 napig tart. A piros kakaó rendszerén belül a tábor lehet egy egyszeri alkalom vagy akár egy nagyobb folyamat része is. A heti rendszerességgel pszichodráma csoportba járó és a nyári táborba visszajáróként részt vevő gyerekek mellett akár a módszerrel még csak ismerkedők is megtalálhatják a helyüket.

A tábor előtt egy írásos anamnézislapot kérnek a szülőktől, amely segít a foglalkozás tartóinak minél komplexebb képet kialakítani a gyerekről. A tábor zárásakor a szülők szóban kapnak visszajelzést és a táborvezetők javaslatot tesznek arra, hogy mi lenne a megfelelő módszer a látottak és tapasztaltak alapján a folytatásra. A csoportfolyamat elengedhetetlen része a szülőkonzultáció, hiszen a családnak együtt kell lépéseket tennie a változáshoz. A leggyakoribb problémák, amikkel

a gyerekek érkeznek a rendszeres csoportokba és a nyári táborokba is a szorongás, az énerősítés, a beilleszkedési nehézségek, a válás utáni érzelmi helyzet feldolgozása, a testvérféltékenység egy hozzátartozó elvesztése.

A csoportfolyamat alatt a csoportvezetők alapvető feladata, hogy biztonságos teret és keretet teremtsenek, amiben minden résztvevő egyre felszabadultabbá válhat. A gyerekpszichodráma csoportokon megtapasztalható a közösség ereje, a helyem van az egészben érzése. Fontos, hogy a csoporttagok saját maguk hozzák meg saját szabályaikat, melyet így könnyebben be is tartanak. A résztvevők egymásnak adnak és egymástól kapnak visszajelzést, mely megerősíti őket. Ebben a különleges és bizalmas közegben tud beindulni az öngyógyító folyamat, melynek kulcsa, hogy nem csak verbális módon, hanem szerepet átelve, helyzetekbe kerülve dolgoznak a gyerekpszichodráma módszerével. A pszichodráma csoportok maximum nyolc fővel

dolgoznak, a táborokba 9 fő vehet részt. Fontos a biztonságos, bevett viselkedési mintáktól és dinamikáktól mentes légkör, amelynek feltétele, hogy a csoport tagjai ne ismerjék egymást.

Maga a tábor forma hozza magával, hogy a heti csoportmunkában alkalmazott módszerek kissé módosulnak. Míg a rendszeres csoportokban a gyerekek saját történeteikkel dolgoznak, addig az ötnapos tábor délelőtti vagy délutáni foglalkozásain egy közös mesén belül keresi meg mindenki a saját helyét és bontja ki a szerepét. „A gyermekpszichodráma módszerében a gyerekek találják ki saját meséket, karaktereket és beöltözve játszókat ezeket el. A módszer nagyon szabad, sok improvizációval. Tehát úgy kell elképzelni, hogy nem szerepeket játszunk, nem egy betanult párbeszédet mondunk el, hanem abszolút spontán játszunk! Az ovisok, kisiskolások általában hatalmas harcokat folytatnak a gonosszal, a felsős korosztályban a fantázia és a valóság elemei keverednek, kamaszokkal pedig egyre több a reális történet, de itt is fontos a szimbolikus játék. Amúgy meg minden elképzelhető, hiszen annyi mese van, ahány résztvevő és ahogy fejlődnek a csoportfolyamat alatt új mesék születnek.” Itt következik egy példa a pszichodráma működéséről: „Vegyünk példának egy szorongó résztvevőt, aki a cica szerepet választja. Számára a legfontosabb az lesz a játékban, hogy biztonságban érezze magát, így épít magának egy házat, szimbolikusan saját védelmi falát építgetve ezzel. Majd beköltözik a számára biztonságos teret jelentő házába és megtapasztalja azt, hogy milyen úgy lenni egy hatalmas csata közepén, hogy ő érinthetetlen és biztonságban van. Aztán lehetséges, hogy egy másik csoporttagot vagy a csoportvezetőt beengedi maga mellé a következő napon. Majd a harmadik napon ki mer jönni a házából és egy fa mögül nézi a csatát, esetleg a negyedik napon már a hátsó sorból azt mondja, hogy nem is cica vagyok, hanem tigris és a kimeresztett karmaival a hátsó sorból küzd. Az ötödik napon pedig már az első

sorban harcol. Ez egy nagyon idealisztikus példa, mert egy táborban hatalmas elvárás lenne egy ekkora ívet leírni. Nem lehetetlen, de inkább egy 24 alkalmas csoportban reális.” (Soós Dóra)

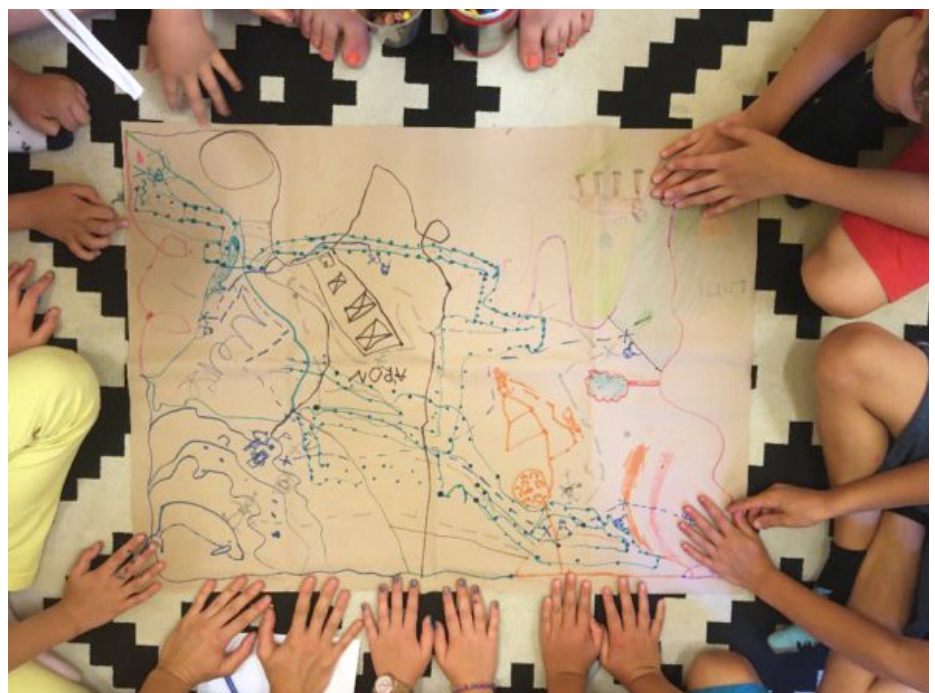
A nyári tábor nyújtotta további lehetőség a kreatív alkotó folyamatok nagyobb hangsúlya. Készülhet maszk az árnyékidentitás megjelenítésére vagy rajzolhat a csoport térképet az általuk kitalált mese vizualizálására és kereshetik meg benne a szereplők saját helyüket. A táborvezetők használják a zene, a tánc, a metamorphoses meseterápia, a képzőművészetterápia eszköztárát is táboraikban, melyek segítik a gyerekek által hozott témák feldolgozását.

A kilenc fős csoportok a játék során olyan témákkal foglalkoznak, amely fél napnál tovább tartott programnál már akár megterhelő is lehet. A félnapos időkeret lehetőséget nyújt az intenzíven megélt érzelmek és tapasztalatok feldolgozására és a megélt érzelmek kipihenésére is, így másnap újult erővel folytatódhat a játék – és a pszichodramatikus munka is.

A pszichodráma programokon tett megfigyelések és elért eredmények – akár a heti rendszerességű csoportmunkában, akár a nyári táborban – hasznosak lehetnek az iskolai munka során is. A gyermekpszichodramatista szülői engedéllyel konzultálhat a gyerek tanárával és észrevételeivel, tanácsaival segítheti őket egy-egy helyzet kezelésében, a gyerek fejlődésének támogatásában.

Léteznek iskolai csapatépítő foglalkozások, melyek módszertana tartalmazza a gyermekpszichodráma eszköztárát is.

A biztonságos és nyitott hangulatú közösség, az egyenrangú csoporttagok, a helyzeteknek a gyerekek szempontjából történő elemzése, olyan pszichodramatikus alapelvek, amelyeket bátran alkalmazhatunk a mindennapok során is.

1. kép: Közös térkép megrajzolása a pszichodráma foglalkozáson

Minden hétre új érzékszerv

A Magyar Műszak és Közlekedési Múzeum munkatársai is a rövidebb időt igénylő, workshop jellegű foglalkozások keretében várták az érdeklődő családokat az újonnan nyílt Északi Járműjavítóban adnak lehetőséget egy kis kreatív időtöltésre. A hétről hétre visszatérő látogatók vagy akár csak egy programon résztvevő gyerekek és felnőttek a közlekedési eszközöknek a különböző érzékszervekkel való megfigyelését, megismerését tűzték ki célul a múzeumpedagógusok. Hosszú út vezetett el idáig, hogy a rövidebb, de rendszeres nyári programok szervezése mellett döntöttek. Megfigyelték, hogy főként a nyári szünet ideje alatt egyre nagyobb igény van a minőségi együtt töltött időt ajánló félnapos családi program éppen ezért évről évre terveznek a múzeumhoz tartozó tagintézményekben nyári alkotóműhelyeket. Az elmúlt években az Aeropark és a Kossuth Múzeumhajó is otthont adott félnapos

A **Volt egyszer egy Északi... a történet folytatódik** című időszaki kiállítás a Közlekedési Múzeum a gyűjtemény leendő otthonában, az Északi Járműjavítóban kapott helyet. A tervek szerint 2026-ban elkészülő új múzeum tervei mellett régi járművek, illetve műemléki védettségű, ipari örökségi terület egykori történetét is megidézi az október 31-ig látogatható kiállítás.

nyári programoknak. A tematikus, az adott tárlatra koncentrálni családok alkotóműhelyek célközönsége a kiállításra ellátogató általános iskolás gyerekek és az őket kísérő szülő vagy nagyszülő.

Már maga a kiállítás is bővelkedik a különböző aktivitásokra, érzékelésekre, élményszerzésekre alkalmas megoldásokban. Nemcsak a járművekre, illetve járművekbe való felmászás, hanem a kiállítási tárgyakhoz rendelt izgalmas feladványok és interpretációs szövegek is hozzásegítenek a mozdonyok, eszközök friss szemmel való megismerésében. Július 22. és augusztus 26. között, minden

csütörtökön 14-16 óra között tematikus alkotóműhely-foglalkozások segítségével, egyes érzékszerveik bekapcsolásával ismerhették meg a gyerekek és az őket kísérők a közlekedési eszközöket. A hangok, az ízek, a tapintás által érzékelhető tulajdonságok olyan új tapasztalatokat adhattak a már ismert közlekedési eszközök esetében, sőt még a kulisszák mögé is bepillanthatnak. Megismerhették egy múzeum működésének rendjét, egy kiállítás felépítéséhez hozzájáruló szakemberek munkáját. Mindez hozzájárul a múzeumi szocializációhoz, a későbbiekben a tudatos múzeumlátogató közönség felneveléséhez.

2. kép: Közös családi alkotások készülnek az Északi Járműjavítóban

A látványos kiállításban az óriási járművek között, a közlekedés mindenkit érintő témájához kapcsolódva sem feltétlenül gyerekjáték egy kétórás foglalkozás során fókusz adni. A gazdag témakört ezért könnyebb befogadás érdekében a múzeumpedagógusok kisebb heti témákra osztották és behívták az érzékszervi tapasztalás csatornáját. *„Az idei programsorozatunkon minden érzékszervünkkel foglalkozunk, így mindenki találhat magának egy olyan kapcsolódási pontot, amely őt is érinti. Például: ilyen fém szerszámot már fogtam – jó hideg; vagy a villamoson utazva éreztem már ezt a szagot, mi lehet ez? [...] Sokat segítenek azok a kis trükkös kérdések is, amelyek bevezethetik az adott foglalkozás, vagy alkalom tematikáját: volt-e valamilyen személyes élményed ezzel kapcsolatban? Nem nézzük meg ezt a problémát egy másik szemszögből? Gondoltál arra, hogy a közlekedés nem csak buszokból és villamosokból áll?”* (Bán András)

A rövid, kétórás nyári alkotóműhelyeknek éppúgy megvan az előnyük, mint a hátrányuk. Kevesebb szervezést igényelnek, mint az egyhetes programok. Kevesebb munkatárs munkáját kell percre pontosan összehangolni, csak egy délután alkotói folyamatának lebonyolítása a cél. A rövid időtartam, a koncentrált folyamat, a folyamatosan változó közönség egyúttal nagyfokú rugalmasságot is igényel a múzeumpedagógusok részéről: a folyamatosan érkező családok és gyerekek eltérő munkafázisokat folytatnak. A rövid programok egyúttal nagyobb közönséget is szólítanak meg, hiszen az egyhetes táborokon résztvevő 20-30 gyerekkel ellentétben az alkotóműhely sorozatán hetente tudtak ugyanennyi gyereknek és kísérőiknek minőségi kreatív programot kínálni a nyári időszakban. A 1,5-2 órás időtartam megfelelő egy-egy téma kifejtésére, ám ez a rövid idejű együttlét magában hordozza a programforma hátrányát is hiszen *„nincs lehetőség, hogy a hozzánk érkező gyerekeket jobban megismerjük és akár*

egy hetes tábor folyamán személyre szóló feladatokat biztosítsunk a számukra.” (Elek Ágnes) A rövid nyári workshopok több ponton is kapcsolódhatnak az iskolai élethez: az osztálykirándulásokon, évközbeli múzeumpedagógiai programokon résztvevő diákok nyáron szüleikkel és nagyszüleikkel visszatérőként vehetnek részt a foglalkozásokon, míg sokszor előfordul, hogy egy pozitív nyári emlék motiválja a gyereket, szülőt és a pedagógust, hogy évközből is visszatérjenek a múzeumba. A gyerekeknek a megszokottól eltérő környezetben való megfigyelése mind szülő, mind pedagógus számára tanulságos lehet és erre egy múzeumpedagógiai foglalkozás remek lehetőséget biztosít. Ebből a szempontból egy egyhetes vagy egy kétórás program is tanulságos lehet:

„Egy-egy ilyen program során nagyon jól megmutatkozik a szülő-gyerek kapcsolat, viszonyrendszer. Sokszor ilyen programok során döbben rá a szülő, milyen kreatív, ügyes, jó gondolkodású a gyermeke és - a legszerencsésebb esetben - milyen jól tudnak együtt is alkotni. Ugyanakkor az is szembetűnő, hogy a szülő milyen kontrollszemély, milyen befolyásoló és olykor hátráltató is tud lenni a gyermek (kreativitása, gondolkodása, hangulata) számára. A pedagógusok is szoktak olyan visszajelzést adni, hogy számára óriási meglepetés, egy-egy diák milyen elmélyülten tudott dolgozni, vagy jól helyt állt egy-egy munkaforma, csoportfeladat stb. során s mindez fontos információ, jelzés számára és közvetlenül a szülő számára is, hogy az adott gyermek tud alkalmazkodni, komfortzónán túllépni, elmélyülni, bevonódni.” (Nagy Anikó)

Családi felfedező körutak a Fővárosban

A Deák17 Gyermek és Ifjúsági Művészeti Galéria 2014 óta mutatja be hazai fiatal képzőművészek és gyermekek munkáit, illetve szervez fiatalok számára múzeumpedagógiai programokat, pályázatokat. A pedagógusok számára szakmai programok, többek között a Vizuális Mesterpedagógus Műhely előadásainak helyet adó intézményként lehet ismert. Koncepciójának egyik hangsúlyos pontja a városi létező kapcsolódó művészeti tevékenység bemutatása. Múzeumpedagógiai tematikájában is szerepel a város mint téma, illetve a tudatos városi létre való ösztönzés mint cél.

A Városi Dekor Füzet a Budapest Brand Nonprofit Zrt.-vel közös gondozásban jelent meg, és ajánl öt sétaútvonalat Budapest belvárosának klasszikus és modern épület- és homlokzatdíszítési értékeinek és technikáinak felfedezéséhez. A Városi Füzet sorozat koncepciójához híven a Dekor Füzet is segítséget kíván nyújtani családok számára, hogy önállóan, saját igényeikre és lehetőségeikre szabva ismerhesék meg a Főváros értékeit. A füzet szerkesztői az egyes helyszínekre és műalkotásokra vonatkozó fontos információk mellett a gyerekek és laikusok számára is érthető formában magyarázzák el a művészet-történeti és technikai fogalmakat. A kiadvány 56 oldalon keresztül kíséri el a családokat vagy akár az iskolai csoportokat is Budapest utcáin, a háttértudás mellett pedig útközben vagy otthon elvégezhető feladatokkal fejlesztik a megfigyelőképességet, a kezűgyességet, a kreativitást. A füzet által kínált séták mellett érdemes megnézni a Galéria Budapest Street Archæology kiállítását is (nyitva: 2021.09.09. – 2021.12.17.), amely az utca művészetének elmúlt 20 évében készült alkotásai-ból mutat be egy válogatást.

A füzet-sorozat egy múzeumpedagógiai jellegű városismertető kiadvány, amely a gyerekek számára kézműves és írásbeli feladatokkal, feladványokkal segíti a város kreatív megismerését, de a szövegeiben található információk felnőttek számára is újdonságként szolgálhatnak. A kiadványok az iskolák által szervezett csoportos városi séták, budapesti osztálykirándulások, projektnapok, osztályok közötti városismereti versenyek során is alkalmazhatók, és számos további iskolai és csoport szintű programhoz adnak ötleteket. „A sorozat **legfőbb pedagógiai célja az, hogy felhívva a közönség figyelmét a lakókörnyezetnek a mindennapok rohanásában elveszni látszó értékeire, és megismertetve azok érdekességeit, történetét, a gyerekek felelősebb város lakóvá váljanak, és megértsék az ember és környezete kapcsolatának összefüggéseit. A kiadvány használata közösségi eseménnyé teszi a városi sétát. Családon belül növeli az összetartást, lojalitást. Iskolai csoportoknál a szövegértés mellett fejleszti a kooperációs gondolkodást, hiszen a közös tervezés, az együttműködés, a kommunikáció lehetőségét teremti meg a gyerekek között. Használatával a városi tájékozódás, a térkép olvasásának ismerete, és nem utolsósorban a vizuális nyelv értő befogadásának képessége is fejlődik. Összességében a kiadvány a múzeumpedagógiai alapvető célját tűzi maga elé: az élménycentrikus ismeretszerzéssel való tanítás és személyiségfejlesztés feladatát.” (Garami Gréta, a Deák17 Galéria SZMSZ szerinti igazgatóhelyettese) Érdeemes ellátogatni a Galériába, ahol a sorozat korábbi kiadványai, a Városi Titkos Füzet (2015), a Városi Zöld Füzet (2017) és a Városi Sport Füzet (2019) személyesen átvehetők, ill. a galéria honlapjáról digitálisan is letölthetők.**

A három program csupán csak íze-lítő a nyári szünetre kínált programok közül, a válogatás során szempont volt az eltérő hosszúság, pedagógiai és módszertani cél, a művészeti nevelés eltérő eszközkészletét és megközelítését

3. kép: Részlet a Városi Dekor Füzetből

alkalmazott programszerkezet. Legyen szó 2 órás vagy éppen egyhetes nyári táborról a szünidő alatt értékes programok várják a gyereket a Fővárosban.

Köszönjük Soós Dórának a Piros kakaó csoport alapítójának; Elek Ágnesnek, Nagy Anikónak és Bán Andrásnak a Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum múzeumpedagógusainak és Garami Grétának a Deák17 Gyermekek és Ifjúsági Galéria igazgató SZMSZ szerinti helyettesének válaszait, információit a programokról.